

**FEJRING AF 100-ÅRET
FOR KVINDERS
STEMMERET**

ER DER STADIG NOGET AT KÆMPE FOR?

PROGRAM

19:00 - 19:10:	Velkomst
19:10 - 19:30:	Kvindes stemmeret i et historisk perspektiv, ved Anette Borchorst, Professor i Statskundskab ved AAU
19:30 - 20:00:	Sanne Søndergaard - Med kønnet på slæb
20:00 - 20:40:	Danske kønsproblematikker anno 2015: Hvorfor skal vi stadig diskutere ligestilling? Science Slam ved forskere fra Aalborg Universitet
20:40 - 21:00:	Women and Politics in the US, ved Carla Freeman, professor ved University of Emory, Atlanta, USA
21:00 - 21:30:	Reception

1915 – DEMOKRATIETS GRUNDLOV?

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI
DELTAGELSE =

GRIP

Anette Borchorst, Institut for Statskundskab, AAU
Nordjysk fejring af 100 året for kvinders valgret

AALBORG UNIVERSITET

1849 GRUNDLOVEN: HUSBONDE OG HUSFADERVALGRET

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

7 F'ER VAR UDELUKKET

- Fruentimmere
- Folkehold
- Fattige (personer under fattigvæsenet eller som havde modtaget fattighjælp, og ikke betalt den tilbage eller fået den eftergivet)
- Fanger (indsatte i fængsler)
- Fjolser (umyndiggjorte åndssvage og sindssyge)
- Fallenter (personer, der var gået personlig konkurs)
- Fremmede (personer uden statsborgerskab)

65 pct. af de + 25 årige

KVINDELIGE STEMMERETS BØLGER

- Danmark i 1. bølge af kvindestemmeret
(New Zealand 1893, Finland 1906, Norge 1913)
 - 2. bølge efter 2. verdenskrig, fx Frankrig og Italien
 - 3. bølge med afkolonialiseringen og nye stater i Afrika
-
- ❖ Det kunne være kommet endnu tidligere i Danmark.
 - ❖ I 1915 var der i realiteten enighed om kvinders og tjenestefolks stemmeret, men det blev flettet sammen med spørgsmålet om at afskaffe landstingets privilegier, som Højre var imod.

1915 GRUNDLOVEN

- Fruentimmere, Folkehold og fanger fik stemmeret.
- De over 25-årige skulle gradvist inkluderes

**Da alle ændringer var indfaset i 1920
havde 96 pct. valgret**

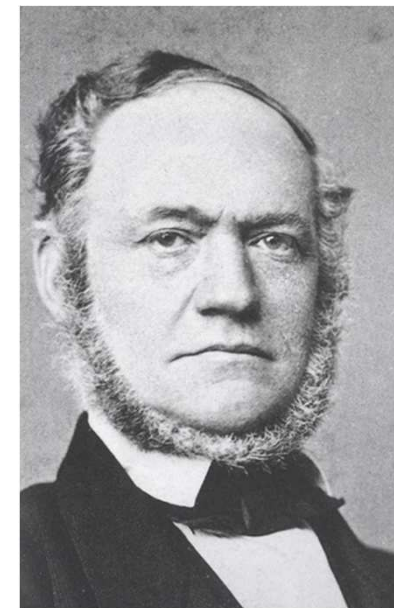
MODSTANDERNE

Carl Ploug, 1888

Dette Lovforslag er et Led i en Kjæde, hvis Endemaal er Kvindens politiske Ligestilling med Manden... Man har ment, at det var for stærk Medicin at byde Landstinget paa én Gang, og har saa bestemt sig til at give os den draabevis: først Udvidelse af Valgretten, men ad Aare kommer Valgbarheden, og saa gaa vi videre.

Dette er mig udenfor al Tvivl, og derfor tror jeg, at det er klogest at standse ved det første Trin; [...] Det maa ingenlunde forstaas saaledes, som om jeg vilde fornegte Kvinden de samme Evner som Manden.

100
aret
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

DOMINOEFFEKTEN

100
året

DELTA
1915
2015
DELTA
LIGESTILLING =

1903: Kvinder får valgret til menighedsråd

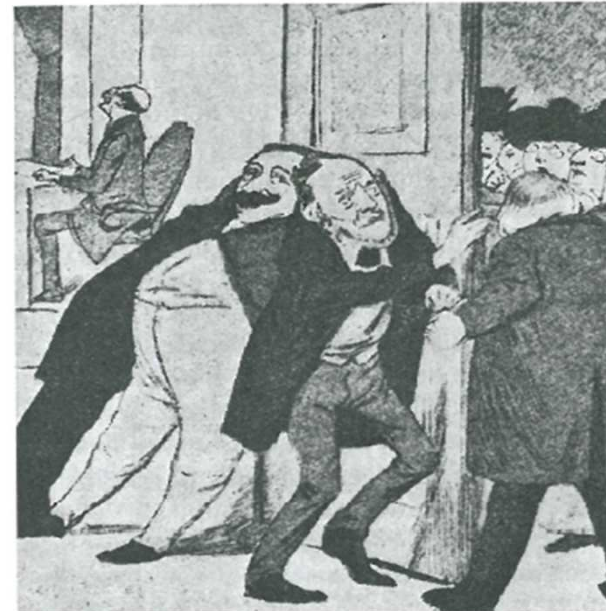
1908: Kvinder får valgret til Sogne- og byråd

MERE PLOUG, 1888

[...] Det vil jeg hellere udtrykke saaledes, at Kvinden har de samme Evner som Manden, men hun har dem noget anderledes fordelte, og for ikke at komme ind i Vidtløftigheder, som ikke høre hid, skal jeg blot sige, at efter min Mening er Hovedforskjellen mellem Kvinden og Manden den, at hos hende er Følelseslivet og hos ham er Forstandslivet stærkest — det er Hovedforskjellen.

100
1915
2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI
året

Hvad skete der når kvinder blev inkluderet i den mandlige sfære?

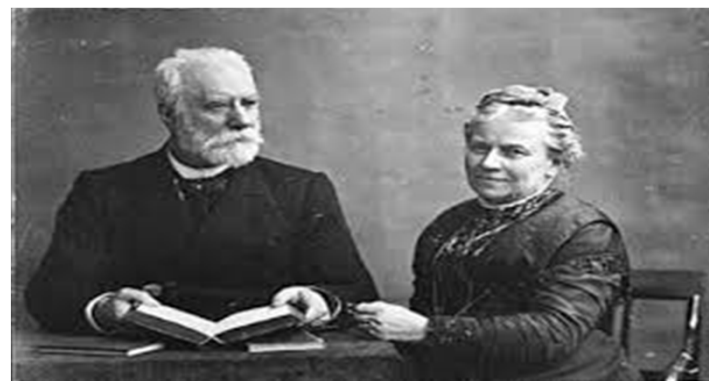

FOREGANGSMANDEN FREDERIK BAJER

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DOKUMENT
DELTAAGELSE =

Jeg tror ikke, at Manden i Længden, kan jeg gjerne sige, kan undvære at have Kvinden til Raadgiver umiddelbart, hvor der handles om en Mængde kommunale Sager, i Særdeleshed hvad der angaar Skolevæsenet, Fattigvæsenet, som ogsaa Renlighed, og Forskjønnelse o.s.v. (Fredrik Bajer, 1888)

- Dansk Kvindesamfund, 1871 (1906, Valgretskrav)
- Kvindelig Fremskridtsforening, 1886

KVINDEVALGRETSFORENINGEN, 1889

Line Luplau indsamlede 20.000 underskrifter for kvinders valgret i Vestjylland i 1886.

Kvindevalgret

Medlemsblad for Landsforbundet
for Kvinders Valgret,

Nr. 8

1ste August 1908

I. Aargang.

Nedenstaaende Sang har vi modtaget fra Forfatteren Jeppe Aakjær, der herved indfrier et tidligere givet Løfte til os om at skrive en Sang til vort Landsforbund. Den blev sunget den 26. Juli ved et stort Kvindevalgretsmøde i »Jebjerg«, hvor Fru Rambusch og Aakjær talte. Vi bringer paa Landsforbundets Vegne Forfatteren vor hjerteligste Tak for den Interesse, han herigennem viser vort Arbejde, og som han i saa lødige og forstaaende Ord har givet Udtryk i sin smukke Sang.

Redaktionen.

Sang for Kvindevalgretten.

*Forlænge hun sad under Formynder-Arm
og leged med Pynt og med Dukker,
forlænge — som Fugl i sin gitrede
Karm —*

*hun nipped til Smiger og Sukker;
men snart vil hun vaagne af Smigeren
mæt,
da gnider hun Øjet og kræver sin Ret.*

*Den gudskabte Ret, som hos tænkende
Mænd*

*staar adlet blandt Jordlivets Goder,
den skulde du nægte din kæreste Ven,
din Hustru, din Søster, din Moder!
Nej, delte de Byrden i Felt som i Lejr,
hvor skændigt at nægte dem Part i vor
Sejr.*

KVINDETOGET TIL AMALIENBORG

100
året
1915
2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI

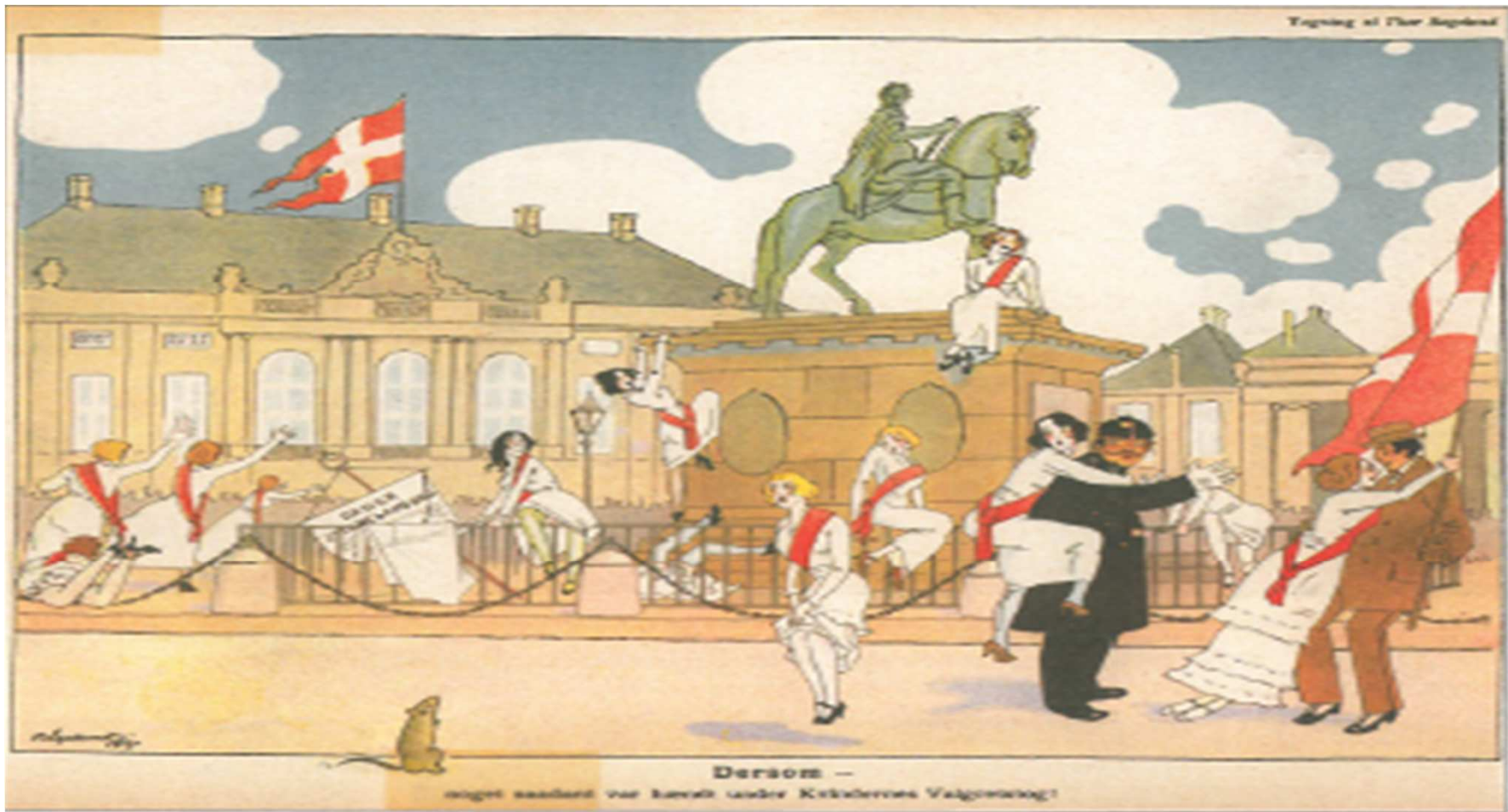
Ordet *tak* blev ikke brugt.

Stemmeretten var en rettighed
for alle i Danmark.

Man siger ikke tak for en rettighed!

KLODS-HANS

Laffari. Spontaneamente stracciato in Vilnius. Capone di governo.

KVINDER I RIGSDAGEN

Der gik LAAAANG tid, før kvinder blev en kritisk masse i Rigsdagen:

1918	FT 3 pct. LT 7 pct.
1945	Over 5 pct.
1966	Over 10 pct.
1971	Over 15 pct.
1981	Over 20 pct.
1990	Over 30 pct.
2011	39,1 pct.
2015	31 pct. (opstillet)

LIGESTILLINGSREFORMER

Der blev vedtaget ligestillingsreformer uden kvinder og med få kvinder:

1857/1899	Ugifte/gifte kvinder får myndighed
1880	Giftede kvinder får rådighed over det, de selv tjener (manden fortsat rådighed over fælles bo)
1901	Fire ugers tvungen barselshvile
1919	Ligeløn for tjenestemænd
1922/1925	Ægteskabslove:
Gensidig forsørgerpligt: omsorgs og pengeforsørgelse og lige adgang til forældremyndighed

**Afvikling af forsørgermodellen
som forudsætning for
velfærdsstaten**

Den nye Ægteskabslov

— Du kan se på en, der står her:
Når man skal vælge Lock'out inden efter
følgte Værel.

LIGESTILLINGSREFORMER

- Indtil 1912: Kvinder skulle love underdanighed i forhold til ægtemanden, når de giftede sig
- Manden formelt familiens overhoved i skattelovgivningen indtil 1968
- 1973: Gifte kvinders folkepension udbetales til ægtemanden

HVORDAN GIK DET F'ERNE?

- Fattige (de sidste rester af rettighedstab forsvinder først i 1961)
- Fremmede, 1992 (Maastricht), 2014, (dobbelt statsborgerskab)

KVINDE-EGE

30 "grundlovsege" eller kvindeege blev plantet for at markere kvinde-Stemmeretten.

De passes og tilses som markering af stemmeretten.

Sognevej 9 Enslev 8983 Gjerlev

SKAL VI PLANTE EN EG?

SANNE SØNDERGAARD
MED KØNNET PÅ SLÆB

DANSKE KØNSPROBLEMATIKKER ÅR 2015

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

SCIENCE SLAM

Hvorfor skal vi stadig diskutere ligestilling?

GLOBALE PERSPEKTIVER PÅ KVINDER OG POLITIK

KVINDERS STEMMERET

- Danmark – 1915
- Kina - 1947
- Norge - 1907
- Rusland - 1918
- Rwanda - 1961
- Sydafrika – 1930 (hvide), 1984 (farvede) og 1994 (sorte)

HVORFOR FLERE KVINDER I POLITIK?

Kvinder udgør på verdensplan kun 22% af parlamentarikerne.

HVILKE KVINDER I POLITIK?

KVINDER I POLITIK I RWANDA

- Andel af kvinder i parlamentet: 64%.
- 12 af 32 ministre i regeringen er kvinder (37,5%).

HAR VIDENSKABEN KØN?

100
året
1915-2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI

AALBORG UNIVERSITET

DET KØNSOPDELTE ARBEJDSMARKED

**Køn som 'ikke-relevant'
på arbejdsmarkedet i dag?**

MEN

WOMEN

DET KØNSOPDELTE ARBEJDSMARKED: PROBLEMATIKKER

- Kønsopdelingen er den væsentligste årsag til uligelønnen mellem kvinder og mænd
- Modvirker fleksibiliteten på arbejdsmarkedet – flaskehalsproblemer, tydeligt ifm. finanskrisen: nedgang i 'mandefag'
- Kønsblandede arbejdspladser: bedre arbejdsmiljø? mere innovative?
- Cementering af kønsstereotyper om køn og arbejde
- Kvinders og mænds handlemuligheder ift. arbejdsopgaver og job begrænses
- Kvinder og mænd får forskellige muligheder for at prioritere hhv. arbejdsliv og familieliv → kønsopdeling på arbejdsmarkedet

ARE YOU MAN ENOUGH...

Sang Kim RN
Cardiac Telemetry
Nurse
Snowboarder

Terry Misener RN, PhD
Dean, School
of Nursing
Retired LTC
U.S. Army

Yuri Chavez RN, CRNA
Nurse Anesthetist
2:54 SA Marathon

Roland Jomerson RN
Post Anesthesia
Recovery Nurse
Decorated Vietnam
Combat Medic &
Retired Major,
U.S. Army

Don Muccigrosso RN
Poison Specialist
Nurse
Harley Rider

Walter Moore, Jr RN
Intensive Care
Unit Nurse
U.S. Navy Seal
Team One

Bill Maddalena SN
Student Nurse
3rd Degree Black
Belt Kenpo

E. Rey Ariola RN
Cardiology Nurse
Rugby Right Prop

Jason Scott Carrick SN
Student Nurse
Basketball Power
Forward

...TO BE A NURSE?

If you want a **career** that demands **intelligence, courage, and skill**, and offers **unlimited opportunity**, consider **nursing**.

For information about careers in nursing, and educational and financial resources in Oregon, go to www.oregoncenterfornursing.org

OCN
Center for
Nursing

DET KØNSOPDELTE ARBEJDSMARKED: PROBLEMATIKKER

- Kønsopdelingen er den væsentligste årsag til uligelønnen mellem kvinder og mænd
- Modvirker fleksibiliteten på arbejdsmarkedet – flaskehalsproblemer, tydeligt ifm. finanskrisen: nedgang i 'mandefag'
- Kønsblandede arbejdspladser: bedre arbejdsmiljø? mere innovative?
- Cementering af kønsstereotyper om køn og arbejde
- Kvinders og mænds handlemuligheder ift. arbejdsopgaver og job begrænses
- Kvinder og mænd får forskellige muligheder for at prioritere hhv. arbejdsliv og familieliv → kønsopdeling på arbejdsmarkedet

KAMPEN OM LIVMODEREN

HAPPENING VED MOTORVEJEN (SEPT. 2013)

100
året
1915
2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING
DELTAGELSE = LIGESTILLING

BIOGRAFKAMPAGNE (OKT. 2013)

100
året

DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI =

1915
2015

Klager får biografer til at droppe abortmodstanderes kampagnefilm.

JURIDISK ABORT TIL MÆND? (2014)

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

KAMPAGNE – 1200 PLAKATER (JUNI 2015)

100
året

DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI =

1915
2015

OMSORGSARBEJDE

100
året

1915
2015

LIGESTILLING = DEN
DELTAAGELSE =

AALBORG UNIVERSITET

GLOBALE OMSORGSKÆDER

100
året
1915 - 2015
LIGESTILLING - DEMOKRATI - DELTAGELSE

KLASSEMOBILITET

UDKANTSDANMARK OG KØN

”unge mænd, der er vokset op vest for den jyske højderyg, er ofte lige så dårligt integreret som de tyrkiske gæstearbejdere, der kom hertil fra den anatolske højslette i 1960’erne [...] Danmarks nye vilde vesten, også kaldet ‘den rådne banan’, er ved at blive forbeholdt passive unge, ældre og kroniske arbejdsløse mænd.”

(Kilde: *Politiken* 27. april 2010)

AALBORG UNIVERSITET

KØN OG LIGESTILLING I BØRNEHØJDE

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

AALBORG UNIVERSITET

DERHJEMME

100
året

1915
2015

LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

I DAGINSTITUTIONEN

100
året
1915
2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI

Drenge:

- Kræver mere hjælp
- Mere besværlige, kan ikke udsætte eget behov
- Drengestreger

Piger:

- Rolig leg
- Pædagogens små hjælpere

OG HVAD SÅ?

100
året

DELTAGELSE = 2015
1915 = LIGESTILLING = DEMOKRATI

AALBORG UNIVERSITET

KØNSMAINSTREAMING

100
året

DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI
1915
2015

AALBORG UNIVERSITET

HVAD ER KØNSMAINSTREAMING?

“Offentlige myndigheder skal inden for deres område arbejde for ligestilling og indarbejde ligestilling i al deres planlægning”,
Ligestillingsloven § 4,
2000.

Kønsmainstreaming er en international strategi fra 1995, som også er gældende i EUs og FNs arbejde.

EKSEMPEL 1: MÆND OG SUNDHED

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

- Mænd dør 4 – 5 år før kvinder – og de dør tidligere af sygdomme, som kan forebygges.
- Mænd har sværere ved at skabe og fastholde sundere spisevaner end kvinder – det betyder at en række livstilssygdomme rammer de to køn forskelligt.

EKSEMPEL 2: KVINDER I FÆNGSEL

Kriminalforsorgen og Folketingets ombudsmand satte fokus på kvinders forhold under afsoning for at sikre kvinder ligeværdige vilkår og undgå overgreb fra mandlige indsatte.

KØN OG VOLD

100
året

LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

1915

2015

“HAN SLOG IKKE
BARE BENENE VÆK
UNDER MIG”

HVER 10. UNG I DANMARK
MELLEM 16-24 ÅR ER UDSAT
FOR KÆRESTEVOLD

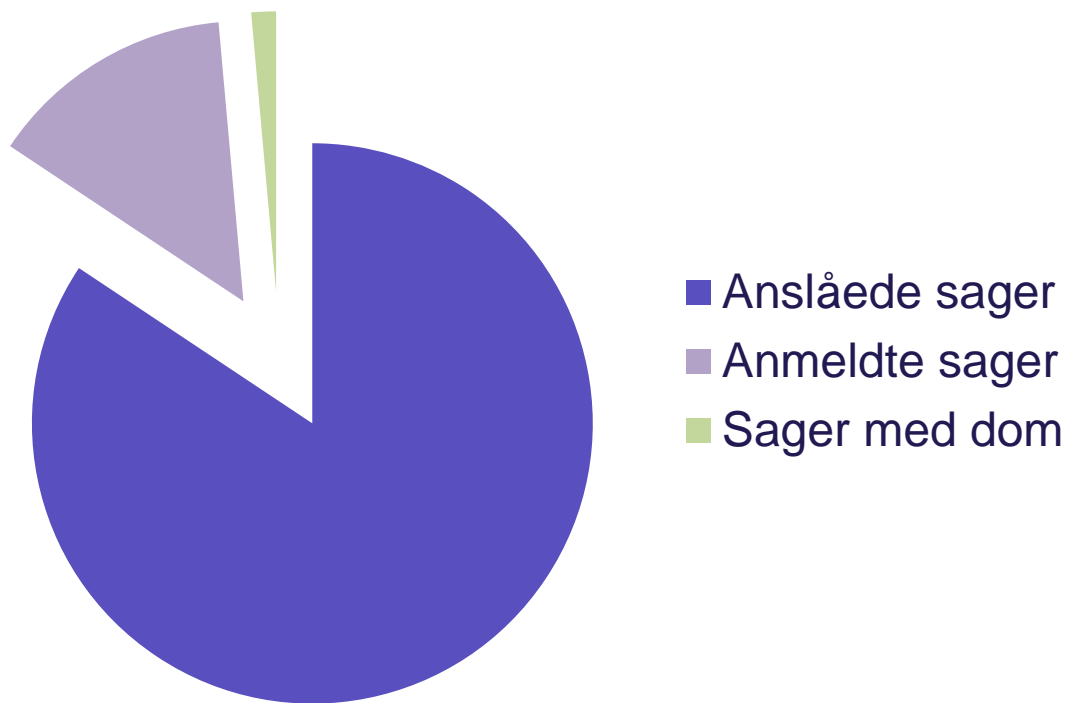
DANNER

MEN JEG STÅR STADIG
#STÅRSTADIG

AALBORG UNIVERSITET

VOLDTÆGT

VOLDTÆGT

100
året
DELTAAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI
1915
2015

DU KAN VÆRE MED TIL AT FORHINDRE
SEKSUELLE OVERGREB.
SE FLERE TIPS TIL HVORDAN PÅ VOLDTÆGT.DK
GIV OS DIT BUD MED #STOPVOLDTÆGT

CENTER FOR VOLDTÆGTSOFRE
VOLDTÆGT.DK

DU KAN VÆRE MED TIL AT FORHINDRE
SEKSUELLE OVERGREB.
SE FLERE TIPS TIL HVORDAN PÅ VOLDTÆGT.DK
GIV OS DIT BUD MED #STOPVOLDTÆGT

CENTER FOR VOLDTÆGTSOFRE
VOLDTÆGT.DK

DU KAN VÆRE MED TIL AT FORHINDRE
SEKSUELLE OVERGREB.
SE FLERE TIPS TIL HVORDAN PÅ VOLDTÆGT.DK
GIV OS DIT BUD MED #STOPVOLDTÆGT

CENTER FOR VOLDTÆGTSOFRE
VOLDTÆGT.DK

HVEM LAVET NYHEDERNE?

100
året

1915
2015

LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

WHO
MAKES THE
NEWS?

AALBORG UNIVERSITET

FADERSKAB OG ORLOV

100
året

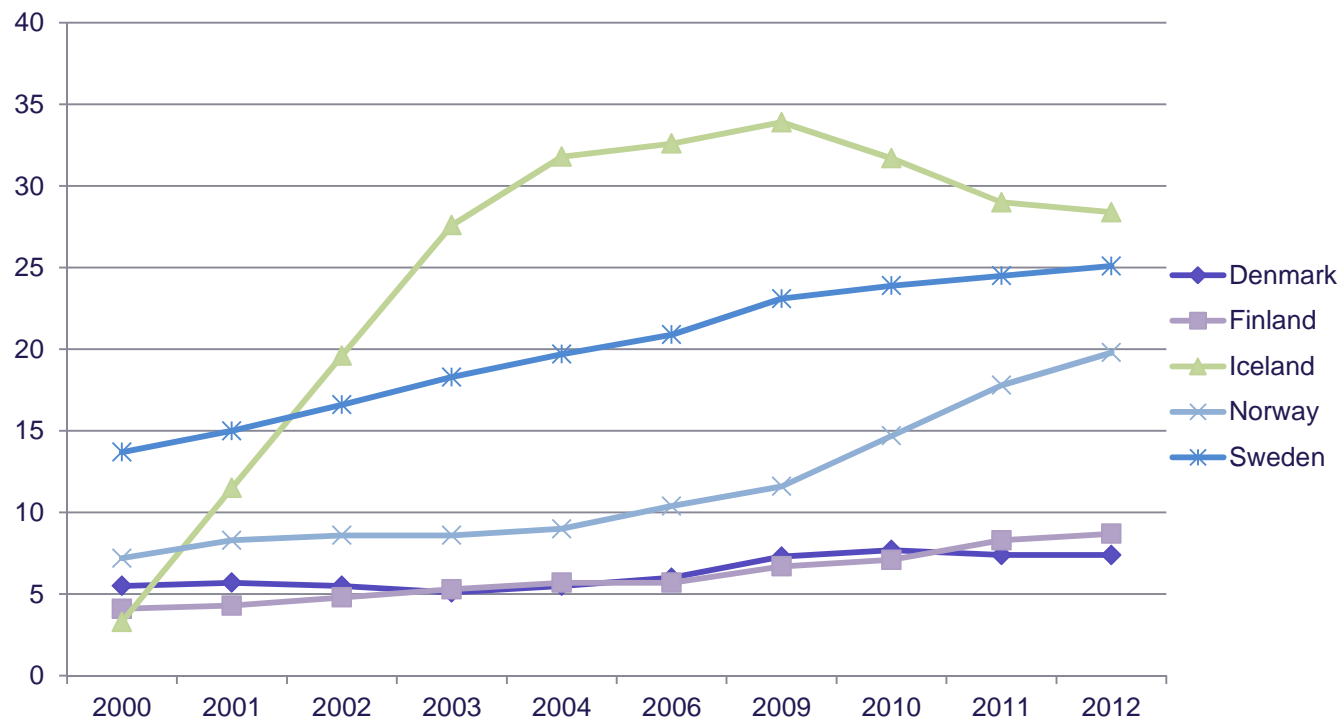
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI =

1915
2015

AALBORG UNIVERSITET

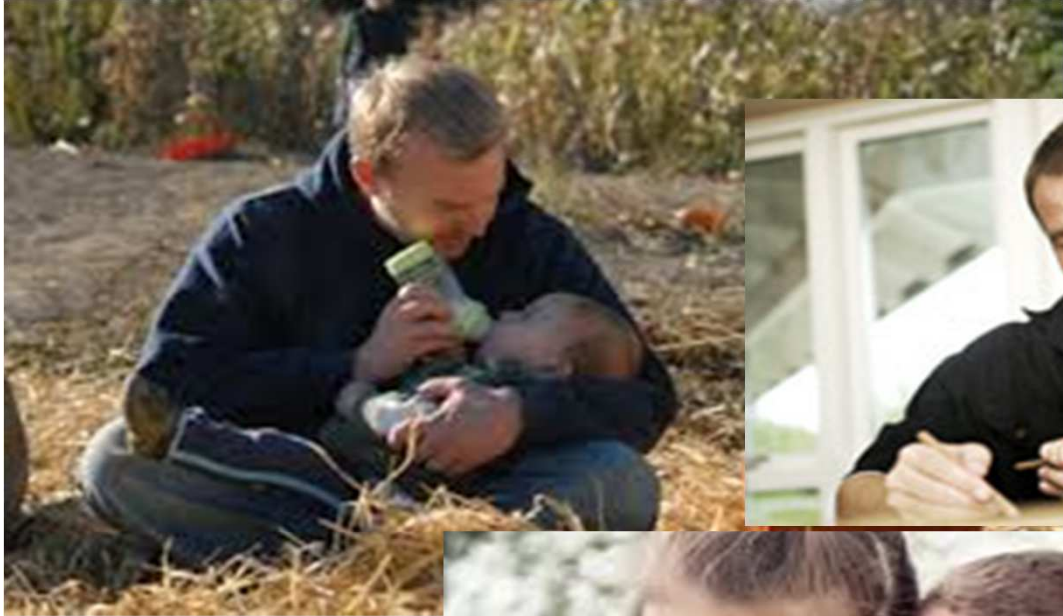
FÆDRES ORLOVSBRUG, % AF DAGE TAGET I ALT (2000-2012)

Kilde: NOSOSKO, Nordic Statistical Yearbook 2013

MODERSKABET SOM KAMPPLADS

MODERSKABET SOM KAMPPLADS

100
året

1915
2015

LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

MODERSKABET SOM KAMPPLADS

- De mange begreber:
 - Hønemødre – Curlingmødre – Karrieremødre – Ghettomødre – De unge mødre – Speltemødre – Tigermødre – Rugemødre – surrogatmødre...
- Overskrifter:
 - Den perfekte mor findes ikke i virkeligheden.
 - Moderkulten er en byrde.
 - Sidder moderskabet i brysterne?
 - Respekt for moderskabet, tak!
 - Skal vi indrette malkebåse til ammende kvinder?

KAMPEN OM BRYSTERNE?

Amning i det offentlige rum

LIGEBEHANDLINGSNÆVNET

Nævnets afgørelse:

- Der ER tale om forskelsbehandling.
- Under normale omstændigheder ville der være tale om diskrimination og brud på ligestillingsloven.
- MEN i tilfældet med amning: Af hensyn til de øvrige kunders blufærdighed kan man tillade denne forskelsbehandling.

BRYSTER I DET OFFENTLIGE RUM

100
året

1915
2015

LIGESTILLING = DEKORATION
DELTAAGELSE =

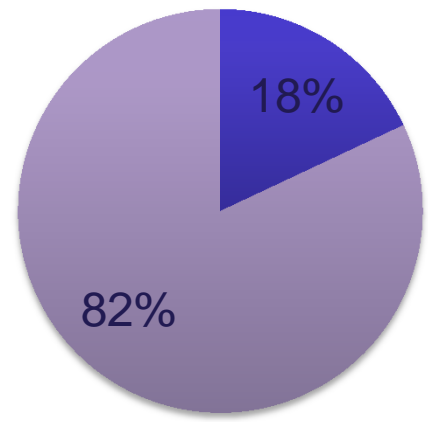
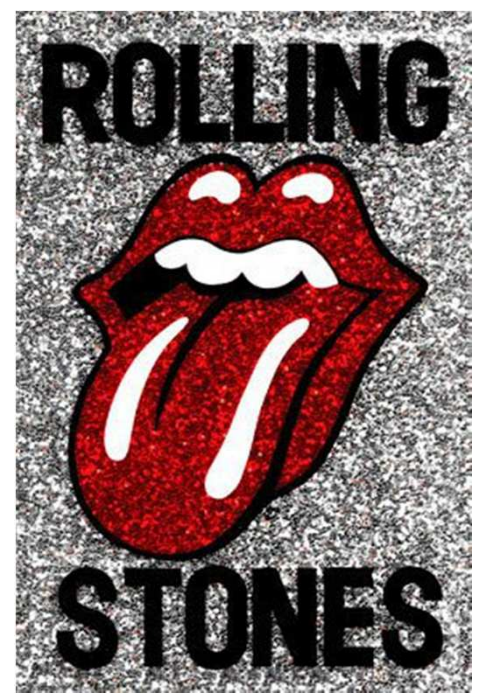
KVINDER I KUNST OG KULTUR

100
året
1915-2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI

ROSKILDE FESTIVAL

100
året
1915-2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI

AALBORG UNIVERSITET

KLASSISK MUSIK

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

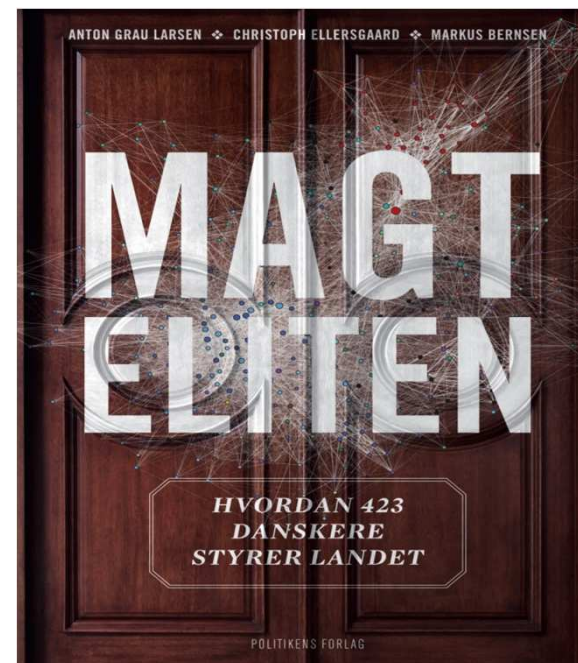
- Mandlige dirigenter og orkesterchefer
- 10% kvindelige konservatorieundervisere
- 12% kvindelige komponister
- 12 % af KODA-midlerne til kvindelige kunstnere

DANMARKS MAGTELITE 2015

”Der er kun 19 % kvinder i magteliten. Og i toppen er det endnu mere skævt. Kun 12 % af de 50 mest centrale personer er kvinder. Og som den første tidligere topdirektør finder vi først Stine Bosse på plads nr. 65”

DANMARKS MAGTElite

100
året

1915
2015

LIGESTILLING = DEMOKRATI
DELTAGELSE =

Hvide mænd over 60 fra Nordsjælland styrer landet

AALBORG UNIVERSITET

RIP, RAP OG RUP-EFFEKTEN

100
året

DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI =

1915
2015

AALBORG UNIVERSITET

KVINDER OG AKTIVISME

100
året
1915-2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI
DELTAGELSE =

at" "I was told that there was nothing they could do" "it was so common"
"he began masturbating" "a lot of people say that it is flattering" "I am
mortified and paralyzed" "they could get away with it" "disturbing" "all of
**everyday
sexism...**
"comments about my boobs" "obscene gestures" "grab my breast" "unsafe in my
body" "uncomfortable" "asking for trouble" "touched me from behind" "like I
was an animal" "everyone around pretended nothing was happening" "made

HÆVNPORNO

100
året
1915
2015
DELTAGELSE = LIGESTILLING = DEMOKRATI

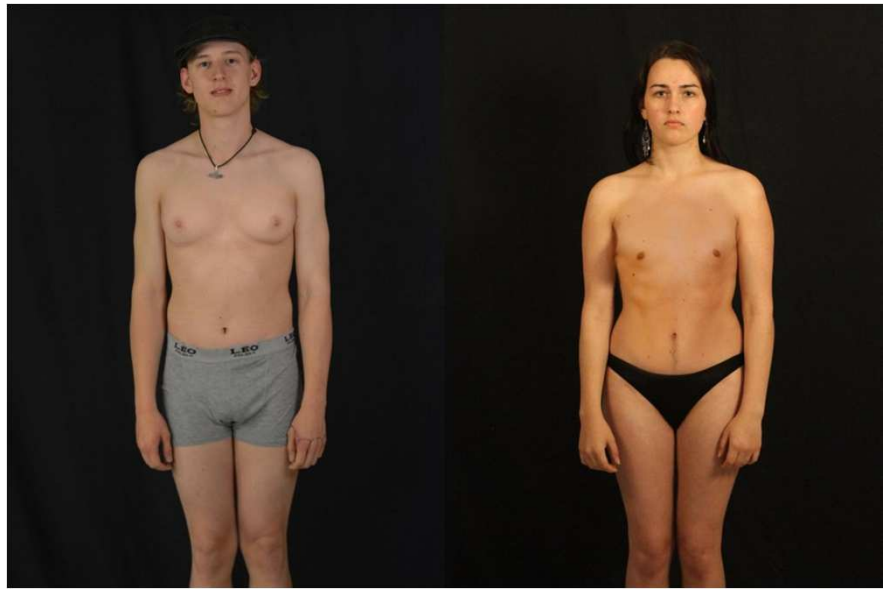

Billederne i serien er et forsøg på at gøre min krop til et kvindelig subjekt i stedet for et objekt. Jeg skammer mig ikke over min krop, men det er min krop. Samtykke er det vigtigste her, ligesom sex og voldtægt på ingen måde har noget med hinanden at gøre, er billeder, der frivilligt er delt, en fuldstændig anden ting, end de, der er det ufrivilligt .

KØN, KROP OG CENSUR

100
året
1915
2015
LIGESTILLING = DEMOKRATI = DELTAGELSE

WOMEN AND POLITICS IN THE US

SANG: KVINDESTEMMER

Mel. "Du danske sommer, jeg elsker dig" (Otto Mortensen, 1932)

1. En stemme rejste sig, spæd i klang.
Sådan begyndte den lange sang.
Mathilde Fibiger skrev en bog,
og dens heltinde var meget klog.
Nej, nej nej.
Din søde, lille Clara er lidt for sej.

2. For fruentimmer og folkehold,
for fattig, fjols og forbryderknold
er stemmeboksen en lukket bog,
de har det nok bedst i en udkantskrog.
Ned, ned, ned.
Det er et mareridt, at de bliver ved.

3. Mathilde Bajer og hendes mand
de sang en duet, smuk som sol og vand,
Hør ligeretten, den banker på,
hos mænd og kvinder, hos store, små.
Slem, slem, slem.
Det sure gamle landsting fik nedstemt dem.

4. Men sangen voksed' sig stærk og stor
i Gyrithe, Jutta og Luplaus kor.
Politisk modenhed har vi, du,
så stemmeret får vi – og lige nu.
Ja, ja, ja.
i nittenhundredfemten, da kom den dag.

5. Nu har vi haft den i hundred år,
med valg på valg, vinter, sommer, vår.
Snart er de røde, snart er de blå.
Snart er de grønne fra top til tå.
Lys, lys, lys.
Kys dagen, hvor du atter skal sætte kryds.

Gunhild Agger
- til fejring af 100-årsdagen for kvindernes
valgret, d. 4. juni 2015.

100
1915
2015
aret